

DOI: <http://dx.doi.org/10.5281/zenodo.7394577>

Araştırma Makalesi / Research Article

Afgan Göçmenlerin Tarımsal Geçmişi ve Türkiye’de Tarım Sektöründe İstihdam Olanakları

Roohullah ALAMYAR¹ (Orcid ID: 0000-0003-1853-8389), Ismet BOZ^{1*} (Orcid ID: 0000-0001-7316-9323)

Ondokuzmayıs University Faculty of Agriculture Department of Agricultural Economics Samsun Turkey

*Sorumlu yazar (Corresponding author): ismet.boz@omu.edu.tr

Geliş Tarihi (Received): 30.10.2022

Kabul Tarihi (Accepted): 28.11.2022

Özet

Dünya nüfusunun %5'ini oluşturan ve 323 milyondan fazla kişi olduğu tahmin edilen göçmen işçiler, dünyanın farklı ülkelerinde çeşitli sektörlerde istihdam edilmektedir. Tarım, göçmenlerin ana çalışma alanını oluşturan kayıt dışılığın yüksek düzeyde olduğu sektördür. Mevsimsellik nedeniyle özellikle yaz aylarında yoğun olarak yürütülen tarımsal faaliyetlerde göçmen istihdamı önemli bir paya sahiptir. Bu bağlamda Afgan göçmenlerin kırsal kesiminde tarımla uğraşan nüfusun sosyo-demografik ve ekonomik özelliklerini ortaya koymanın yanı sıra, söz konusu bireylerin tarımsal geçmişi ve Türkiye’de tarım sektöründe istihdam olanakları değerlendiren çalışma %95'i erkek, %5'i kadın olmak üzere toplam 384 kişiye uygulanan anketlerin bir analizini içermektedir. Afganlar ve diğer göçmenlerin mevsimlik tarım işçiliğine girmesi, Türkiye'nin tarımsal işgücü piyasalarını önemli ölçüde etkilemiştir. Bu makalenin Türkiye’de Afgan göçmenlerin emek piyasasına katılma biçimleri ve ev sahibi toplumla kurdukları ilişkiler tartışılmıştır. Makalenin genelinde Afgan göçmenlerin tarımsal geçmişi temel alınarak Türkiye’deki tarım sektöründe istihdam olanakları değerlendirilmektedir. Araştırma bulgularının ilk kısmında, Afgan göçmenlerin Afganistan’daki arazi varlıkları ve tarımsal deneyimleri hakkında bilgi vermektedir. İkinci kısımda Türkiye’de işçilik deneyimleri ve tarım sektöründe istihdam olanakları açıklanmakta ve makale genel bir değerlendirme ile sonuçlanmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Afganistan, göçmen, tarım, istihdam, tarımsal deneyim

Agricultural Background of Afghan Immigrants and Employment Opportunities in the Agricultural Sector in Turkey

Abstract

Migrant workers, who make up 5% of the world's population and are estimated to be more than 323 million people, are employed in various sectors in different countries of the world. Agriculture is the sector with a high level of informality, which is the main working area of immigrants. Migrant employment has an important share in agricultural activities, which are carried out intensively especially in summer due to seasonality. In this context, in addition to revealing the socio-demographic and economic characteristics of the population engaged in agriculture in the rural areas of Afghan immigrants, the agricultural background of the individuals in question and their employment opportunities in the agricultural sector in Turkey are evaluated. A total of 384 Afghan immigrants (95% male and 5% female) were conducted and filled the questionnaires. Results showed that the entry of Afghans and other migrants into seasonal agricultural work has had a significant impact on Turkey's agricultural labor markets. This article discusses the way Afghan immigrants participate in the labor market and their relations with the host society in Turkey. Throughout the article, employment opportunities in the agricultural sector in Turkey are evaluated based on the agricultural background of Afghan immigrants. In the first part of the research findings, it provides information about the land holdings and agricultural experiences of Afghan immigrants in Afghanistan. In the second part, labor experience in Turkey and employment opportunities in the agricultural sector are explained and the article concludes with a general evaluation.

Keywords: Afghanistan, Immigrant, agriculture, employment, agricultural background

1. GİRİŞ

Afganistan'ın resmi adı Afganistan İslam Cumhuriyeti olarak geçmektedir, Orta Çağ'da Horasan ve 1747'den modern döneme kadar Aryana olarak adlandırılmıştır (Dursun, 1998). Orta Asya'nın güneyinde yer alan Afganistan, 634.547 kilometrekarelik yüzölçümü ile dünyanın 41. büyük ülkesidir. Kabil, Afganistan'ın başkentidir ve ülkenin doğu kesiminde yer almaktadır. Çin, İran, Pakistan, Tacikistan, Türkmenistan ve Özbekistan ile kara sınırı olan Pakistan, İran, Orta Asya ve Çin arasında bir kavşak noktasındadır (Martin, 2011). Bu sınırların toplam uzunluğu 5800 kilometredir. Kritik konumundan dolayı afganistan eski zamanlarda 'Dünyanın Kavşağı' olarak söz edilmiştir (Rodenbough, 2005). Afganistan topraklarının %75'i dağlıktır ve orta bölgelerdeki dağlar Himalayalara kadar uzanır. Ülkenin güneybatısında ise plato görünümündedir. Ülkede beş önemli su havzası (Kabil Derya, Helمند Derya, Batılı Derya, Amu derya ve Kuzey Derya) ve yaklaşık 20'ye yakın nehir bulunmaktadır. Bu da su kaynakları açısından zengin olduğunu göstermektedir (Pupal, 2016). Afganistan'ın nüfusu Dünya Bankası (2020) verilerine göre 38.041.754 tahmin edilmiştir. Nüfusun yaklaşık yarısına yakın %46'sı 15 yaşın altındadır ve yaklaşık %74'ü kırsal alanlarda yaşamaktadır. Doğurganlık oranının yüksek olduğu bir ülkede (ortalama bir kadın yaşamı boyunca beş çocuk doğurur), bebeklerin yaklaşık %6,8'i doğum veya bebeklik döneminde yetersiz sağlık hizmetlerden dolayı ölmektedir. Ülkede ortalama yaşam süresi 2020 yılında yaklaşık 65 yıl olarak hesaplanmıştır (Anonim, 2021). Afganistan, coğrafi konumu nedeniyle birçok medeniyete ev sahipliği yapmış ve bu medeniyetlerin kültürlerinden

etkilenmiş bir ülkedir. Afgan göçmenler bazı dönemlerde ülkelerine geri dönseler de 1979 yılında başlayan ve ülke sınırları içerisinde yaşanan silahlı çatışmalar nedeniyle yoğun bir şekilde ülkelerini terk etmek zorunda kalmaya devam etmektedirler. Afganistan İslam Cumhuriyeti topraklarında çok uzun bir süredir devam eden çatışmalar ülkenin altyapısını olumsuz etkilemiş ve nüfusun büyük bir bölümünün yoksulluk sınırının altında bir gelirle yaşamını sürdürmesine neden olmuş, bu da ülkeden göçün artması neden olmuştur (Eryurt, 2017). Ancak Türkiye'deki göçmenlerin, özellikle uluslararası koruma altındakilerin, işverenlerden, yerel toplumdaki ve sınırlı da olsa kendi sebeplerinden istihdama erişimini engelleyen sebepler bulunmaktadır (Aygüler ve ark, 2021). Afgan göçmenlerin Türkiye'de istihdama erişimlerini olumsuz etkileyen yasal düzenlemeler çalışma izinleri ve kotalardır (Akcan, 2018). Göçmenler çalışma izni için başvurabilirler. Aynı zamanda, uluslararası koruma başvurusu yapıldıktan belirli bir süre sonra mülteci statüsünün hukuki incelemesi devam etmektedir. Türkiye Cumhuriyeti, Avrupa dışından gelenleri üçüncü bir ülkeye yerleşimleri gerçekleşene kadar yasal "uluslararası koruma statüsü" altında değerlendirmektedir. Bu durum, UNHCR veya GİGM7 tarafından araştırılması ve yerleştirilmesi yıllar süren Afgan göçmenlerin/sığınmacıların istihdam alanında önemli dezavantajlarla karşılaşmalarına neden olmaktadır. Türkiye Cumhuriyeti Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı'na bağlı Uluslararası İşgücü Genel Müdürlüğü (UİGM) tarafından yabancıların istihdamı için %10'luk bir kontenjan belirlenmiştir ve Türkiye Cumhuriyeti sınırları içinde bulunan yabancılar sayısının %10'dan fazla olamayacağına dair mevzuat oluşturulmuştur. Ayrıca uluslararası

koruma statüsündeki göçmenlerin ve sığınmacıların çalışma izni başvuruları sadece işverenler tarafından yapılabilmektedir. Bunlara ek olarak, çalışma izinlerinin her yıl yenilenmesi ve bu izinlerin alınması için işveren tarafından bir miktar ücret ödenmesine yönelik düzenlemeler yapılmıştır (UİGM, 2020a). Son olarak UİGM, yabancıların Türkiye'de eczacılık, dişçilik, veterinerlik, hukuk, balıkçılık, turist rehberliği gibi belirli meslekleri icra etmelerini engellemek için çeşitli yasal düzenlemeler yapmış ve bu meslek mensuplarının kendi işlerini yapmalarını engellemiştir (UİGM, 2020b). Bir ülkenin kaynakları ne kadar zengin olursa olsun, onları kullanacak iş gücü yoksa veya yetersizse ekonomik kalkınmanın gerçekleştirilmesi mümkün olmaz. Diğer üretim faktörlerinin kullanılması iş gücü ve müteşebbis tarafından sağlanmaktadır (Cinemre ve Kılıç, 2015). Türkiye'de uzun yıllardır2. tarımdan diğer sektörlere doğru özellikle genç nüfustan oluşan önemli bir iç göç olgusu yaşanmıştır. Tarım sektöründe ortaya çıkan genç iş gücü ihtiyacı ise, son yıllarda başta Afganistan olmak üzere yabancı ülkelerden gelen genç nüfusla giderilmeye çalışılmaktadır. Türkiye'nin bazı illerinde ve Adana Ovası'nda göçmenlerin tarımsal üretimin ana işçileri haline gelmeleri, hem göçmenlerin daha ucuz işgücü olması nedeniyle işçi ücretlerinin düşmesine ve illerden yerel işgücü arzının giderek azalmasına neden olmuştur. Şanlıurfa ve çevresindeki tarım arazilerinde sulu tarımın başlamasıyla özellikle Şanlıurfa'dan gelenler olmak üzere yerel mevsimlik gezici tarım işgücünün azalmaya başladığı ve tarım işçilerinin göç etmek yerine memleketlerinde çalıştıkları sıklıkla dile getirilmiştir. Bunun Türkiye'deki tarım işçiliğine etkisi, ücretlerin artması ve yerel işgücü arzının azalmasıdır. Bu gelişmelere

paralel olarak artan Afganlı ve Suriyeli göçü, bu alandaki işgücü açığını kapatmakta ve aynı zamanda birçok durumda ve bazı durumlarda işçi ücretlerindeki düşüş, istikrarlı bir kalışla sonuçlanmıştır. Üreticiler göçmenleri var olan iş gücü arzı problemlerini çözmek için kullanırken, daha düşük ücretle daha yaygın bir iş gücü havuzuna erişim sağlamaktadırlar. Göçmenlerin tarım işçiliğinin baş aktörü haline gelmesi, Türkiye'de mevsimlik gezici tarım işçiliği konusunda çok önemli bir gelişmeyi ortaya koymaktadır. Daha önce Adana, Konya ve diğer illere çalışmak için başka illerden gelen işçilerle yapılan tarımsal üretim, artık Afgan göçmenler ve Suriyeli göçmenlerle birlikte yılın hemen her ayı o illerde yaşayan göçmen işçiler tarafından yapılmaktadır (Dedeoğlu, 2016).

2. MATERYAL ve YÖTEM

Araştırmanın yöntemi, örnek kütleinin seçimi, veri toplama ve verileri değerlendirme yöntemlerinden oluşmaktadır. Araştırmanın ana kütleini İstanbul, Konya, Uşak ve Sakarya'da yaşayan Afgan göçmenler oluşturmaktadır. Veri toplama yöntemi olarak "anket" yöntemi seçilmiştir. Anketler uygun şekilde hazırlanmış ve yüz yüze görüşme şeklinde uygulanmıştır. Anket yoluyla elde edilen veriler SPSS kullanılarak frekans, yüzde, ortalama ve Likert analiz dağılımlarından oluşan tablolar hazırlanarak değerlendirilmiştir. Araştırmanın Kısıtlılıkları Ankete katılanların genel olarak bazı endişeler nedeniyle anketleri doldurmakta isteksiz davrandıkları ve anketin amaçlarının Türkçe ve Farsça olarak katılımcılara ayrıntılı ve net bir şekilde ifade edilmesiyle bu sorunun üstesinden geldiği görülmüştür. Anketler 2021 yılı Temmuz-Aralık aylarında iller

genelinde uygulanmıştır. Araştırma verileri, değerlendirme ve analiz araştırma bulguları, Türkiye'deki 384 Afgan göçmenle anket yapılarak elde edilmiştir. Anket üç bölüme ayrılmıştır. Birinci bölümde katılımcıların sosyo-demografik özellikleri yer alırken, ikinci bölümde katılımcıların tarımsal geçmişi ve Afganistan'da tarımsal varlıkları yer almaktadır. Anketin üçüncü bölümü, katılımcıların Türkiye'de tarım sektöründe istihdam olanakları ile ilişkindir. Anket sırasında Afgan göçmen sayısı yüksek olmasına rağmen yeterli sayıda yanıt alınamadı. Bunun en bariz nedeni güvensizlik duygusudur. Afganistan'dan kaçarak göçmen, mülteci veya sığınmacı olan bu kişiler, ankete maruz kalacaklarından veya gelecekte kendilerine karşı kullanılacaklarından korkusu ile ankete katılmayı reddetmişlerdir.

3. ARAŞTIRMA BULGULARI

a. Afgan göçmenlerin sosyo-ekonomik özellikleri

Araştırmanın bu kısmında Afgan göçmenlerinin sosyo-demografik özelliklerinin belirlenmesindeki amaç, Afgan göçmenlerin genel görüntüsü hakkında bilgi sahibi olmak ve hangi tür sosyo-demografik özelliklerin göç etme nedenleri ve yaşadıkları sorunları ortaya çıkarmaktır. İncelenen ilk değişken katılımcıların yaşlarıdır. Kişinin göç deneyimi, çalışma yaşamı açısından olduğu kadar yaşı da önemli bir faktördür. Bazıları, ekonomik özgürlük elde edebilmeleri, yeni bir kültürü öğrenmeleri, tarım dışı iş tecrübesi kazanmaları, kendi sorumluluğunu alma, kendi kararlarını verebilme ve bu süreçte evden ayrılıp göç etmektedirler. Araştırmanın sonuçlarına göre Türkiye'de Afgan göçmenlerin %71,6'si 21-30 yaş arasındadır. Bunun sırasıyla %16,4 ile 31-40 yaş grubu, %10,2 ile 20

ve 20'den az yaş arası ve %1,8 ile 41 yaş ve üstü izlemektedir. Araştırma sonuçları, Türkiye'ye göç eden Afgan göçmenlerin gençler olduğunu göstermektedir. Göçmenlerin yaş ortalaması ise 27,07 (SS=5,627) olarak hesaplanmıştır. Bu bağlamda çalışma sonuçları ve benzer çalışmalar Afgan göçmenlerin çoğunlukla yetişkin olduğunu göstermektedir. Cinsiyet açısından göçmenlerin %95,1'i erkek, %4,9'u kadındır. Önceki çalışmalarda Afgan göçmenlerin cinsiyeti ile ilgili değişik sonuçlar bulunmuştur. Örneğin, Özgün (2021), Afgan göçmenlerin cinsiyetini %49'u kadın ve %51'i erkek olarak belirlerken, Akkaş ve Aksakal (2021) %63 kadın ve %37 erkek olarak belirtmiştir. Ancak Afgan Göç Araştırması ve Afgan Mülteci Krizi gibi BMMYK yönetmeliği kapsamındaki ve düzensiz Afgan göçmenlerini inceleyen birçok çalışmada, göç eden erkek bireylerin oranı kadınlara göre daha yüksek bulunmuştur. Mevcut çalışmada erkek oranının daha yüksek çıkmasının nedeni ise Afgan göçmenlerin tarımsal geçmişini ve Türkiye'de tarım sektöründe çalışmış ya da çalışmakta olanlarla anket yapmayı özen göstermesidir. Tarım sektöründe çalışmak diğer sektörlerle göre daha ağır ve zor olduğu için genelde erkekler çalışıyorlar ve kadınlar ise (Afganistan'da) ev işleri ve çocuklara bakmaktadırlar bununla beraber kadınların rolü hayvancılıkta daha iyidir çünkü köyde yaşayan kadınlar yaklaşık hepsi hayvancılık deneyimi vardır. Göç ile ilgili Afgan göçmenlerin arasında yaşlılar ve kadınların sayıları az olduğu nedeni ise, Aileler, kadınlar, çocuklar ve yaşlılar göç yolunun zorluklarına (Günlerce yürümek, dağları, yokuşları aşmak) gerektiği için dayanmamaktadır. Ayrıca aileleri ve yaşlıları ne Taliban ne de hükümet tarafından savaşa katılmaya zorlanması

yoktur. Araştırma bulgularına göre, Türkiye'ye gelen Afgan göçmenlerin %72,4'ü bekâr, %27,1'i evli ve %0,5'i ise boşanmış kişilerden oluşturmaktadır. Ama göçmenlerin Afganistanda yaşadığı ailelerin ise büyük bir kısmını (%43,2) 7-10 kişilik ve (%40,4) 4-6 kişilik aileler oluşturmaktadır.

Hanehalkı büyüklüğünün ortalaması 7,07 (SS=3,014) olarak hesaplanmıştır. Göçmenlerin ailelerinde çalışan kişi sayısı büyük oranda (%72,1) 2 ve 2'den azdır. Eğitim düzeyi bakımından göçmenlerin büyük %35,7'si lise, %26,6'sı lisans, %20,1'i ortaokul, %13,5'i okuma yazma bilmeyen, %3,4'ü ilköğretim, %0,8'i ise yüksek mezunudur. Benzer bir çalışmada Aktaş ve Aksakal (2021) Afgan göçmenlerin eğitim düzeylerini %3,5'ini okuma yazma bilmeyen, %23'ü ilköğretim, %24,5'i lise ve %49'u ise üniversite mezunu olarak belirtmiştir. Ayrıca göçmenlerin Afganistan'da farklı sektörlerde çalışarak geçimini sağladıklarını göstermektedir. Afgan göçmenler Afganistan'ı terk etmeden önce meşgul olduğu işleri ise, %20,1'i işsizdiler. %19,5'i öğrenci, %16,7'si tarım sektöründe, %12,5'i kendi mesleği üzerine işini kuranlar, %12,2'si işçilik, %12'si özel kurumlarda, %4,4'ü devlet memuru, %2,1'i kadınlardan ev hanımı ve %0,5'i ise restoranlarda çalışmaktaydılar.

b. Afgan göçmenlerin tarımsal geçmişi

Afganistan, bölgede ve dünyada bir tarım ülkesi olarak bilinmektedir. Amerika Birleşik Devletleri Uluslararası İşbirliği Ajansı'nın (USAID) raporuna ve tarım istatistiklerine göre Afgan halkının yaklaşık %80'i tarım ve hayvancılıkla uğraşmakta ve gayri safi milli gelirin %31'i tarım ürünlerinden elde edilmektedir ve Afganistan'ın ihracatı çoğu tarım ve hayvancılık ürünlerden oluşmaktadır. Bu anlamda tarım, Afgan

toplumunun ekonomik yapısında çok özel bir öneme sahiptir. Bununla birlikte Afganistan'da Taliban rejimi iktidara geldiğinde sadece tarım sektörü değil, tüm ekonomik sektörler, eğitim ve hizmet sektörleri birçok teknik ve profesyonel çalışanını kaybetmiştir, bu çalışanlar can ve mallarını kurtarmak için Afganistan'dan ayrılarak Türkiye, Amerika, Almanya, İran ve Pakistan gibi ülkelere göç etmektedir. Afganistan'da eski hükümet döneminde uluslararası toplum ve diğer ortak ülkeler tarafından Afganistan'a yapılan yardımlara ek olarak, şu anda Taliban rejiminde bu yardımlar ya tamamen kesilmiş ya da azaltılmıştır bu sebeple Taliban hükümeti tarım sektörü ve diğer sektörlerin geliştirmesi ve büyümesi için yeterli bütçeye sahip değildirler. Ayrıca Afganistan'ın milli gelirini bakıldığında tarım, sanayi, eğitim vb. sektörlerin yıllık bütçesine sağlanamamaktadır. Bunlarla birlikte Tarım sektörü şu anda iki büyük sorunla karşı karşıya, biri ekonomik sorunlar ve diğeri ise genç işgücü sorunları, çünkü eski hükümetin yıkılmasıyla gençlerin çoğu Afganistan'dan başka ülkelere göç edip ve ailelerine mali destek olabilmeleri için göç ettiği ülkelerde en zor işlerde çalışmaktadırlar. Tarımsal geçmişi olan göçmenler göç ettiği ülkede tarım sektöründe tarla, sulama, hayvancılık ve çobanlık gibi işlerde meşguldürler ayrıca yaptıkları işler zor olmasına rağmen ücretleri çok azdır. Araştırmaya katılan Afgan göçmenlerin tarımsal deneyimlerini Çizelge 1'de gösterilmiştir. Çizelgeden göçmenlerin %61,7'sinin tarımsal faaliyetlerde bulunmadıklarını anlaşılmaktadır. Bu gruptaki göçmenler genellikle Afganistan'da şehirlerde yaşadıklarını belirtmektedir ve şehirler içinde tarımsal faaliyetleri olmadığı için tarım dışı işlerle uğraşmaktaydılar ve hayatlarını sürdürmekteydiler. Bununla birlikte bu

gruptaki göçmenler tarımsal arazisi olmayan veya yok yasılacak kadar az arazileri var, bu araziye de başkasına kiraya vermişlerdir. %38,3'ü ise Afganistan'da tarım sektörlerinde çalışmış ve tarımsal deneyimlere sahip göçmenlerdir. Bu anlamda bu gruptaki göçmenler Afganistan'da ya kendi

arazilerinde ya da ortak, kiraya aldıkları arazide çalışmış ve tarımsal deneyimi kazanmıştır. Bu bağlamda göçmenlerin tarım sektöründe yıllık tecrübelerini sorulduğunda %63,8'i bu sektörde tecrübesi olmadıklarını, geri kalanların değişen oranlarda deneyimlerinin olduğu görülmektedir.

Çizelge 1. Afgan göçmenlerin tarımsal geçmişi

Afgan göçmenlerin tarımsal geçmişi	N	%
Afganistan'da tarımda çalışıp çalışmadıkları		
Evet	147	38.3
Hayır	237	61.7
Toplam	384	100.0
Tarım sektöründeki yıllık tecrübeleri		
Tarımda tecrübesi olmayanlar	245	63.8
1 – 5	98	25.5
6 – 10	36	9.4
11 ≤	5	1.3
Toplam	384	100.0
Arazisi olup olmadıkları		
Hayır	247	64.3
Evet	137	35.7
Toplam	384	100.0
Arazi büyüklüğü (dekar)		
Arazisi olmayanlar	269	70.1
1 – 10	69	18.0
11 – 20	34	8.9
21 ≤	12	3.1
Toplam	384	100.0
Kiraya aldığı arazi büyüklüğü (dekar)		
Tarımsa araziye kiraya almayanlar	356	92.7
1- 10	16	4.2
11 ≤	12	3.1
Toplam	384	100.0
Ortak aldığı arazi büyüklüğü (dekar)		
Ortak arazi almayanlar	347	90.4
1 – 10	26	6.8
11 ≤	11	2.9
Toplam	384	100.0
Kuru arazi varlığı (dekar)		
Kuru arazisi olmayanlar	352	91.7
1 – 10	12	3.1
11 – 20	11	2.9
21 ≤	9	2.3
Toplam	384	100.0
Traktör varlığı		
Hayır	354	92.2
Evet	30	7.8
Toplam	384	100.0

Göçmenlerin arazi varlıklarına bakıldığında %64,3'ünün tarımsal arazileri olmadığı ve %35,7'sinin tarım arazilerinin olduğu görülmektedir. Göçmenlerin %18'i Afganistanda (1-10)

dekar arası, %8,9'u (11-20) dekar arası ve %3,1'i ise 21 ve daha üzeri tarım arazisine sahip olduklarını belirtmektedir. Kiraya veya ortağa arazi tutma göstergeleri bakımından

göçmenlerin büyük çoğunluğunun memleketlerinde kiraya veya ortağa arazi tutmadıkları görülmektedir. Ülkede sulama olanakları sınırlı olduğundan tarım arazilerinin büyük çoğunluğu kuru arazilerden oluşmaktadır. Ayrıca makineleşme düzeyi çok düşük olduğundan göçmenlerin sadece %7,8'i Türkiye'ye göç etmeden önde traktör sahibi olmuştur.

3.3. Göçmenlerin Afganistan'da tarım dışı gelir durumları

Afganistan'da tarım, Afgan halkının uğraştığı en önemli meslek ve işlerden biridir. İstatistiklere bakacak olursak Afgan halkının yaklaşık %80'i tarım ve hayvancılıkla uğraşmaktadır ve Afganistan'ın en büyük ihracatı çeşitli tarım ve hayvancılık ürünleridir. Geçmişte Afganistan tarım için en iyi ülkelerden biriydi. Ancak 45 yıllık savaş ve kan dökülmesi tüm altyapıyı ve ürünleri etkilenmiştir. Ancak bu alanda çok fazla bilgi birikimi ve deneyimin varlığından dolayı Afganistan ülkesi savaştan sonra tarımsal durumunu iyileştirmeye çalışmış ve bu alanda kısmen başarılı olmuştur. Bu konuda araştırmaya katılanların tarımsal ve tarım dışı gelirlerini sorulduğunda ve bu gelirin ne kadarı bitkisel ne kadarı

hayvansal ürünlerinden elde ettikleri Çizelge 2'de gösterdiği gibi katılımcıların %54,7'si tarımsal gelirleri olmadıklarını görülmektedir. Geri kalanlar değişik oranlarda tarımsal gelir elde etmişken, katılımcıların sadece %13,5'i ise gelirlerinin büyük çoğunluğunu (%81-100)' tarımdan elde ettiğini belirtmiştir. Elde edilen tarımsal gelirin bitkisel veya hayvansal olduğuna bakıldığından katılımcıların %60,2'sinin bitkisel üretimden, %70,3'ünün ise hayvancılıktan gelir elde etmedikleri belirlenmiştir. Bu verilerden Türkiyeye gelen Afganların yarıdan fazlasının ülkelerinde tarımsal geçmişi olmadığı ve daha çok kentlerde yaşadıkları anlaşılmaktadır. Bunun en önemli nedeni ise kırsal bölgelerin güvelik açısından riskli olası ve ailelerin bir an önce daha güvenli bir ülkeye göç etme düşüncesidir.

Göçmenlerin Afganistan'daki tarım ve hayvancılık faaliyetlerin yanına yaptığı diğer işler ve ya tarım dışından elde ettiği gelirleri ise %8,4'i sadece tarımsal faaliyetlerden geliri olduğunu ve tarım dışından hiçbir geliri olmadığını belirtmektedir. Ama araştırmaya katılanların büyük bir kısmı %59,6'sı tarım dışından geliri olduğu anlaşılmıştır.

Çizelge 2. Afganistan'daki tarımsal gelirleri (bitkisel ve hayvansal) ve tarım dışı gelirleri

Afgan göçmenlerin Tarımsal Geliri	N	%
1. Tarımsal gelirleri (%)		
Tarımsal geliri olmayanlar	210	54,7
1-20	33	8,6
21-40	19	4,9
41-60	32	8,3
61-80	38	9,9
81- 100	52	13,5
Toplam	384	100,0
1.1. Bitkisel gelirleri (%)		
Bitkisel geliri olmayanlar	231	60,2
1-20	27	7,0
21-40	29	7,6
41-60	42	10,9
61-80	37	9,6
81- 100	18	4,7
Toplam	384	100,0
1.2. Hayvansal gelirleri (%)		
Bitkisel geliri olmayanlar	270	70,3
1-20	81	21,1
21-40	17	4,4
41-60	11	2,9
61-80	2	,5
81- 100	3	,8
Toplam	384	100,0
Tarım dışı gelirleri (%)		
Tarım dışı geliri olmayanlar	31	8,4
1-20	42	10,9
21-40	30	7,8
41-60	25	6,5
61-80	26	6,8
81- 100	229	59,6
Toplam	384	100,0

3.4. Afgan göçmenlerin Türkiye'de çalışma alanları ve gelirleri

Afganların Türkiye'de çalışabilmeleri için her yabancı gibi çalışma iznine sahip olmaları gerekmektedir. Genel olarak çalışma izni başvuruları işverenler tarafından Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı'na yapılmaktadır. İşverenin izinden sonra yabancıya ödeyeceği ücret en az asgari ücret kadar olmalıdır. Kişi kendi adı ve hesabına çalışacak ise kendi adına Bakanlığa başvurabilmektedir.

Uluslararası koruma başvuru sahipleri ve mevsimlik tarım ve hayvancılıkta çalışacak olan şartlı mülteci yabancılar, resmi makamlardan çalışma izni muafiyet formu olarak çalışma iznine ihtiyaç duymadan çalışabilmektedir. Türkiye'deki Afganların büyük çoğunluğunun kayıt dışı çalıştığı görülmektedir. Afgan göçmenlerin çoğunun inşaat sektöründe, hayvancılık alanında, restoranlarda, fabrikalarda ve tekstil atölyelerinde günlük iş bulabildiğini belirtmektedir. Ayrıca

uluslararası korumadan yararlananların ağırlıklı olarak tarım ve koyunculuk gibi çalışma izni gerektirmeyen sektörlerde çalıştıkları belirtilmektedir. Göç Araştırmaları Derneği'nin hazırladığı "İstanbul'un Hayaletleri: Afganlar Güvencesizliğin kıyısında Afganlar" isimli raporda ise, İstanbul'a 1990'lar gibi daha önce Türkiye'ye gelen Afganların fırın, lokanta ve küçük dükkân işletmelerine sahip olduğu ancak bu grup göçmenler şehirde yaşayan göçmenlerin %10-20'sini kapsadığını bildirilmektedir. Bu bağlamda, sonradan gelenlerin ağırlıklı olarak yoğun fiziksel emek gerektiren günlük işlerde çalıştıkları belirtilmektedir. Bu bağlamda araştırmaya katılan Afgan göçmenlerin Türkiye'de çalıştığı

yerlerden elde ettiği gelirler Çizelge 3'te gösterdiği gibi %3,9'u aylık geliri olmayanlardan oluşmaktadır. %1'i 100\$ ve 100 dolardan az geliri olduğunu, %6,5'i aylık geliri (101 -200\$) arası, %42,7'si aylık geliri (201 - 300\$) arası, %37'si aylık geliri (301 - 400\$) arası ve %8,9'u ise aylık geliri 400\$ ve 400 dolardan fazla olduğunu belirtmektedir. Göçmenlerin aylık gelirin ortalaması 283,30\$ ve standart sapması ise 91,363 olarak hesaplanmaktadır. Geliri olmayan Afgan göçmenler yeni gelenlerdendir daha Türkçeyi konuşamıyorlar ve geliri az olanlar ise genellikle haftada 3 ya 4 gün çalışanlardır. Gelirleri iyi olanlar ise fabrikalarda, çiftliklerde ve lokantalarda çalışmaktadır.

Çizelge 3. Afgan göçmenlerin Türkiye'deki aylık gelirleri (USD \$)

Afgan göçmenlerin Türkiye'deki aylık gelirleri (USD \$)	N	%
Geliri olmayanlar	15	3,9
≤ 100	4	1,0
101 – 200	25	6,5
201 – 300	164	42,7
301 – 400	142	37,0
400 ≤	34	8,9
Toplam	384	100,0

Not: 1\$ = 9,722 Türk lirası (25. 10. 2021) piyasa değerinde

3.5. Afgan göçmenlerin Türkiye'de tarım sektöründe çalışma olanakları

Göçmen işgücü, geldikleri ülkelerin ekonomilerinde genellikle nitelik gerektirmeyen ve yasal çalışma koşullarının dışında kalan kayıt dışı sektörde vazgeçilmez bir işgücü kaynağı olmuştur. Kayıt dışı ekonomi, net olarak tanımlanması zor bir kavramdır. Piyasanın kurallarını belirleyen yasal çerçevenin dışında kalan faaliyetler kayıt dışı ekonominin içeriğini oluşturmaktadır. Kayıt dışı sektöre, çeşitli ücretsiz ev işleri, gönüllü yasadışı işler veya gayri meşru ekonomik faaliyetler dâhildir. Gayri resmileştirme

olgusu ilk başlarda 1970'li yılların dünyasında gelişmekte olan ekonomilere, özellikle kentsel mekânlara özgü bir sorun olarak görülmüş ve gelişme ile ortadan kalkacak bir olumsuzluk olarak değerlendirilmiştir. Ancak bağımlılık okulu teorisyenleri kayıt dışı ekonomiyi, az gelişmişlikten kaynaklanan geçici bir "düzensizlik" veya "sapma" olarak değil, küresel kapitalizmin yeniden yapılanmasının yol açtığı özgün bir üretim ilişkileri biçimi olarak tanımlamışlardır (Özatalay, 2006). Günümüz dünyasında kayıtlı ya da kayıt dışı ekonomik faaliyetlerin çoğunun

göçmen emeğini içeren bir süreçte gerçekleşmesi gerçeği sosyal refahın oluşumunda göçmenlerin de payı olduğu gerçeğini göz ardı etmeyi zorlaştırmaktadır. Çeşitli yollarla Türkiye'ye giren Afgan göçmenlerin farklı statüleri vardır. Düzensiz göçmen statüsünde olan ve yasadışı yollardan Türkiye'ye giriş yapan Afgan göçmenlerin resmi bir kaydı bulunmamaktadır. Yasal kayıtların olmaması nedeniyle; söz konusu Afgan göçmenler asgari ücret, sosyal güvenlik ve sendikalaşma hakkı olmaksızın işgücü piyasasına katılmaktadır. Türkiye'de girdi maliyetlerinin yüksek olması nedeniyle özellikle emek yoğun üretim alanlarında maliyetlerin minimize edilmesi için en önemli kaynak göçmen ve mülteci işgücüdür. Yerel nüfusun, çalışma koşullarının zorluğu nedeniyle istihdama katılmayı tercih etmediği sektörler; Tarım, tekstil, deri ve inşaat sektörlerinde göçmen ve mülteci işgücü ucuz işgücü olduğundan dolayı sermaye sahipleri tarafından tercih edilmektedir. Türkiye'de tarım sektöründe istihdam edilen yerel işgücünün kentsel alanlardaki istihdam olanaklarına yönelmesi, tarımsal üretim alanlarında göçmen ve mülteci istihdamının artmasına sebep olmuştur. Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) verilerine göre, tarım istihdamı 2021 yılının ikinci çeyreğinde ilk çeyreğe göre %0,3 azalırken (TÜİK, 2021a; TÜİK, 2021b), tarım sektörü ekonomik olarak %2,3 büyümüştür. Tarım sektöründeki büyüme hızında göçmen ve mülteci işgücü etkili olmuş, kayıt dışı faaliyetleri nedeniyle işgücündeki artış reel olarak ölçülememiştir. Son dönemde tarımsal işgücü piyasasında var olan göçmenlerin işgücüne yeni Afgan göçmenler eklenmiş ve insan sayısındaki artışa bağlı olarak piyasadaki ucuz işgücü arzı da artmıştır. Uzun vadede tarım piyasalarında ücret karşılığının

azalmasına neden olan bu eylemler; yerel işgücünün yerini yabancı işgücü (göçmen ve/veya mülteci) almaktadır. Tarımsal işgücü piyasasındaki bu değişim; Kırsal ve kentsel istihdam alanlarında çatışma ortamına, kayıt dışılığın artmasına, yerel kırsal nüfusun iç göçe zorlanmasına ve nitelikli işgücü istihdamının azalmasına neden olmaktadır (Bozdemir ark, 2019). Afgan göçmenlerin işgücünün tarımsal işgücü piyasasına katılımı sonucunda piyasadaki ucuz işgücü arzı, sosyal güvencenin olmaması; Bu da kayıt dışı istihdamın artmasına neden olmaktadır. Türkiye'de toplam istihdama katılanların %17,2'si tarım sektöründe faaliyet göstermektedir. Mevsimsellikten arındırılmış veriler dikkate alındığında, tarımda istihdam edilen kişi sayısı 2021 yılının ikinci çeyreğinde ilk çeyreğe göre 21 bin azalmıştır (TÜİK, 2021c). Tarımsal istihdamdaki azalmaların gerçek olması mümkün değildir. Zira kayıt dışı göçmen-mültecilerin önemli bir kısmı tarım sektöründe istihdam edilmektedir. TÜİK verilerine göre 2021 yılının ikinci çeyreğinde herhangi bir sosyal güvenlikten yararlanmayan kayıt dışı çalışanların oranı %28,7, tarımda kayıt dışı çalışanların oranı ise %12,2 olarak belirlenmektedir (TÜİK, 2021d). Bu konuda araştırmaya katılan Afgan göçmenlerin Türkiye'de tarımsal faaliyetleri ile ilgili sorulara sorulardan elde ettiğimiz sonuçlara göre göçmenlerin %38,3'ü Türkiye'de tarım sektöründe çalışmış veya şuan da çalışmaktadır. %61,7'si ise Türkiye'de herhangi bir tarımsal faaliyette bulunmamıştır(Çizelge 4.4). Türkiye'ye gelen Afgan göçmenlerin genel olarak Afganistan'da şehirlerde yaşayanlardır ve bu gruptaki göçmenler tarım sektöründe ve ya tarımsal faaliyetlerde tecrübesi olmamasından dolayı Türkiye'de tarımsal faaliyetlere girmemiştir. Ayrıca Afganistan'da

tarımsal faaliyetlerde tecrübesi olan göçmenler Türkiye’de de tarım sektöründe çalışmayı tercih etmektedir. Çizelge 4’te gösterdiği gibi araştırma sonuçlarına göre Afgan göçmenlerin bulunduğu tarımsal faaliyetler ise, büyü bir kısmı yani %14,6’sı hayvancılıkta, %11,7’si tarlada, %7’si sulamada, %2,6’sı meyve toplamada, %1,4’ü tavuk çiftliğinde ve %1’i ise çobanlıkta çalışmaktadır. Bu bağlamda Afgan göçmenleri tarım sektöründe asgari ücretle çalışıp çalışmadıklarını sorulduğunda %30,5’i asgari ücretle tarlada çalışacaklarını ve %69,5’i ise

çalışmayacaklarını belirtmektedir. Bununla birlikte asgari ücretle çobanlık yaparlar %26,3’ü ve yapmayanlar ise %73,7’sidir. Asgari ücretle çalışmayanların sebepleri ise, tarla ve çobanlıkta çalışmak kolay bir iş olmadığını bunun karşılığı ücreti az olduğunu ifadesine bırakmaktadır ve asgari ücretle çalışanlar ise her ay ailesine para göndermek zorunda olduğunu, başka işlerde iş bulup bulamadıklarını ve Afganistan’da zaten tarım sektöründe çalıştıklarını belirtmektedir.

Çizelge 4. Afgan göçmenlerin Türkiye’de Tarım sektöründe çalışma olanakları

Afgan göçmenlerin Türkiye’de tarım sektöründe çalışma olanakları	N	%
Türkiye’de herhangi tarımsal faaliyetlerde çalışmaları		
Evet	147	38,3
Hayır	237	61,7
Toplam	384	100,0
Tarım sektöründe çalışma alanları		
Tarlada	45	11,7
Sulamada	27	7,0
Hayvancılıkta	56	14,6
Çobanlıkta	4	1,0
Meyve toplamada	10	2,6
Tavuk Çiftliğinde	5	1,4
Toplam	147	38,3
Asgari ücretle tarlada çalışanlar		
Evet	117	30,5
Hayır	267	69,5
Toplam	384	100,0
Asgari ücretle çobanlık yapanlar		
Evet	101	26,3
Hayır	283	73,7
Toplam	384	100,0

Ayrıca araştırmaya katılan Afgan göçmenler Türkiye’de kırsal alanlarda kendi tarımsal arazisi olsa tarım sektöründe çalışıp ve üretim yapma düşüncesi olanlar %53,9’u ve tarımsal faaliyetlerde düşüncesi olmayanlar ise %46,1’i oluşmaktadır. Araştırma sonuçlarına göre göçmenlerin %44,3’ü

şu anki çalıştığı işlerden elde ettiği geliri bir kısmını gelecekte tarımsal faaliyetler üzerine yatırım yapmak için tasarruf ettiklerini ve %55,7’si tasarruf edemediklerini belirtmektedir. Tasarruf edemeyenlerin nedeni burada çalışıp aldığı maaşı bir kısmını kendi harcamaları için ve diğer kısmını ise

ailesine gönderdiklerini belirtmektedir bu sebeple hiç tasarruf edemeyeceklerini belirtmektedir. Bunlarla birlikte Afgan göçmenleri Türkiye hükümeti tarafından sizlere tarım sektöründe imkânlarıyla iş fırsatı sağlayacaksa çalışıp çalışmadıklarını sorulduğunda göçmenlerin %68,2'si çalışacaklarını ve %31,8' çalışamayacaklarını belirtmektedir. Çalışamayacaklarını

belirten göçmenler tarım sektörüne hiçbir ilgisi olmadıklarını, kendi mesleği üzerine çalışmak istediklerini belirtmektedir. Ayrıca göçmenlerin kendi sermayeleri olsa da %62,2'si hayvancılık sektöründe yatırım yaptıklarını ve %37,8'i diğer sektörlerde yatırım yaptıklarını Çizelge 5'te gösterdiği gibi belirtmektedir

Çizelge 5. Afgan göçmenlerin Türkiye'de Tarım sektöründe çalışma olanakları

Araştırmaya katılan Afgan göçmenlerin Türkiye'de tarım sektöründe çalışma olanakları	N	%
Türkiye'de kırsal alanlarda kendi tarımsal arazisi üzerine çalışmak isteyenler		
Evet	207	53,9
Hayır	177	46,1
Toplam	384	100,0
Tarımsal faaliyetler için tasarruf edenler		
Evet	170	44,3
Hayır	214	55,7
Toplam	147	38,3
Türkiye devleti tarafından tarım sektöründe imkânlarıyla iş fırsatı sağlayacaksa çalışma istekleri		
Evet	262	68,2
Hayır	122	31,8
Toplam	384	100,0
Sermayesi varsa kendi sermayesiyle hayvancılık kısmında yatırım yapmak istekleri		
Evet	239	62,2
Hayır	145	37,8
Toplam	384	100,0

Afgan göçmenlerin Türkiye'de tarım sektöründe çalışmalarında çektiği bazı zorluklar ise Afganistan'ın kırsal kesimlerinde yaşayan ve tarımsal faaliyetlere katılan insanlar yoksulluk düzeyi yüksek, beceri düzeyi düşük, okuryazarlık oranları ve düşük iş deneyimine sahip olduğundan kaynaklanmaktadır. Bu kişiler eski geleneksel yöntemlerle bitkisel ve hayvansal faaliyetlerine yönelik üretim yapıyorlardı. Bu nedenlerle Afganistan tarım sektöründe çalışan kişilerin teknik

bilgi ve teknoloji kullanımı sınırlıdır. Afgan işgücünün kalitesini tarım sektöründe artması için Türkiye'de özellikle yerel işgücü ile birlikte çalıştırması ve onları makine kullanımı öğretilmesi gerekmektedir. Tarım sektörü açısından son yıllarda işgücünün nitelik kaybının ön plana çıktığı; İklim değişikliği, kuraklık, sulama, yenilenebilir enerji kullanımı, gıda güvenliği gibi konularda çalışmayı zorlaştıracaktır.

4. SONUÇ VE ÖNERİLER

Afganistanda tarım sektöründeki kırılğan işgücü piyasalarının durumunu tanımlayan temel faktörler, yüksek tarımsal istihdam oranına rağmen düşük tarımsal gelir, ürün çeşitliliği eksikliği ve bitkisel ürünler ve hayvancılık piyasalarıyla zayıf bağlantıdır. Afganistan'ın kırsal kesimlerindeki işgücü piyasası yeni bir zorluk yaşamaktadır: her yeni iş için keskin bir rekabet yaratan genç işçilerin işgücüne akını mevcuttur. Üstelik bu genç nesil, yükseköğrenim ve daha rekabetçi insan sermayesi ile donatılmıştır. Bununla birlikte, iş yaratma olanakları artan işgücü arzına ayak uyduramamış ve gençler çok yüksek işsizlik ve eksik istihdam oranları nedeniyle diğer ülkelere göç etmektedir. Afganistan'daki politika yapıcılar ve kalkınma uygulayıcıları için temel zorluk, yalnızca daha fazla iş yaratmak değil, aynı zamanda gençler ve eksik istihdam edilen işçiler için daha nitelikli ve daha kapsayıcı işler yaratmaktır. İşgücü piyasasının kırılğan durumundan en çok kadınlar, gençler ve gelirlen en alt yüzde 40'lık kesimden gelen işçiler gibi kırsal alanlardaki hassas gruplar etkilenmektedir. Tarım dışı sektörde pek çok ücretli fırsat bulunmadığından, genç işçiler, hatta yükseköğrenim görmüş olanlar bile, ücretsiz aile işçisi olarak kendi hanelerinin tarımsal faaliyetlerinde bulunurlar. Ücretli tarım dışı fırsatların eksikliğine ek olarak, kadın işçiler diğer finansmana erişim ve sosyo-kültürel zorluklar gibi tarım dışı iş bulmadaki zorluklar ve ücretsiz aile işçisi olarak çalışmaya devam etmektedir. Mahsul tarımı daha az çeşitlendirilmiş ve buğday üretiminde aşırı derecede yoğunlaşmıştır. Yüksek değerli bahçe bitkileri ve hayvancılığa yönelik tarımsal çeşitlendirme, kırsal alanlarda potansiyel ivmesini kazanamamıştır. Ayrıca, yaygın

çatışmalar, meyve ve hayvancılık üreticilerinin pazarlara erişmesi için anahtar olan yerel altyapının çoğunu yok etmiştir. Bahçe arsası olan kırsal hanelerin sadece bir kısmı pazara katılmakta ve meyve bahçelerinden gelir elde etmektedir. Benzer şekilde, hayvancılık yapan kırsal hanelerde pazara katılım düzeyi çok daha düşüktür. Ayrıca Afganistan'da Taliban rejimi iktidara geldiğinde sadece tarım sektörü değil, tüm ekonomik sektörler, eğitim ve hizmet sektörleri birçok teknik ve profesyonel çalışanını kaybetmiştir, bu çalışanlar can ve mallarını kurtarmak için Afganistan'dan ayrılarak Türkiye, Amerika, Almanya, İran ve Pakistan gibi ülkelere göç etmektedir. Afganistan'da eski hükümet döneminde uluslararası toplum ve diğer ortak ülkeler tarafından Afganistan'a yapılan yardımlara ek olarak, şu anda Taliban rejiminde bu yardımlar ya tamamen kesilmiş ya da azaltılmıştır bu sebeple Taliban hükümeti tarım sektörü ve diğer sektörlerin geliştirmesi ve büyümesi için yeterli bütçeye sahip değildirler. Ayrıca Afganistan'ın milli gelirini bakıldığında tarım, sanayi, eğitim vb. sektörlerin yıllık bütçesine sağlanamamaktadır. Bunlarla birlikte Tarım sektörü şu anda iki büyük sorunla karşı karşıya, biri ekonomik sorunlar ve diğeri ise genç işgücü sorunları, çünkü eski hükümetin yıkılmasıyla gençlerin çoğu Afganistan'dan başka ülkelere göç edip ve ailelerine mali destek olabilmesi için göç ettiği ülkelerde en zor işlerde çalışmaktadırlar. Tarımsal geçmişi olan göçmenler göç ettiği ülkede tarım sektöründe tarla, sulama, hayvancılık ve çobanlık gibi işlerde meşguldürler ayrıca yaptıkları işler zor olmasına rağmen ücretleri çok azdır. +Bu bağlamda dünya nüfusunun %5'ini oluşturan ve 323 milyondan fazla kişi olduğu tahmin edilen göçmen işçiler, dünyanın farklı ülkelerinde çeşitli sektörlerde istihdam

edilmektedir. Tarım, göçmenlerin ana çalışma alanını oluşturan kayıt dışılığın yüksek düzeyde olduğu sektördür. Mevsimsellik nedeniyle özellikle yaz aylarında yoğun olarak yürütülen tarımsal faaliyetlerde göçmen istihdamı önemli bir paya sahiptir. Bu nedenle kayıt dışı özelliklere sahip sektörün ağırlıklı olarak tarım olduğu düşünülmektedir. Bu bağlamda Afgan göçmenlerin kırsal kesiminde tarımla uğraşan nüfusun sosyo-demografik ve ekonomik özelliklerini ortaya koymanın yanı sıra, söz konusu bireylerin tarımsal geçmişi ve Türkiye’de tarım sektöründe istihdam olanakları değerlendiren çalışmamız %95’i erkek, %5’i kadın olmak üzere toplam 384 kişiye uygulanan anketlerinin bir analizini içermektedir. Afganlar ve diğer gelen göçmenler akını birçoğunun mevsimlik tarım işçiliğine girmesi, Türkiye'nin tarımsal işgücü piyasalarını önemli ölçüde etkilemiştir. Mevsimlik tarım işçiliği zaten güvencesiz işçiliğe dayanmaktadır, ancak göçmenlerin/mültecilerin girişi yeni güvencesizlik ve ekonomik kırılganlık biçimleri yaratmıştır. Afganlar ve diğer göçmenlerin tarımsal işgücü piyasasına dâhil edildiği olumsuz koşullar, sömürünün zaten derin ve çok yönlü olduğu işgücü piyasasının bu özel kesimindeki tüm işçilerin çalışma koşullarını ve pazarlık gücünü bozmuştur. Hane başına kazanılan toplam para miktarı gibi günlük ücretler de düşmüştür.

KAYNAKLAR

- Anonim, 2021. Afganistan Demografisi. https://tr.gaz.wiki/wiki/Demographics_of_Afghanistan (Erişim Tarihi: 20.09.2022).
- Akbaş, S., Ünlütürk Ulutaş, Ç. 2018. Küresel Fabrika Kentinin Görünmeyen İşçileri: Denizli İşgücü Piyasasında Suriyeli Göçmenler. Çalışma ve Toplum, 56(1): 167-176
- Akcan, A.T. 2018. Türkiye işgücü piyasasında Suriyeli sığınmacıların yeri ve etkileri. SGD-Sosyal Güvenlik Dergisi, 8(2): 59-73.
- Aygüler, E., Ayalp, M.Ç., Aker, D.Y., Sema, B.U.Z. 2021. Türkiye’deki Sığınmacı İstihdamının Beşerî Sermaye Açısından Değerlendirilmesi. Sosyoekonomi, 29(47): 159-180.
- Bozdemir, M., Bayramoğlu Z. 2019. Tarım Sektöründe Kayıt dışı İstihdam ve Göç, 11. Uluslararası Balkan ve Yakın Doğu Sosyal Bilimler Kongresi, 09-10 Mart, Tekirdağ, Türkiye s: 1067-1075.
- Cinemre, H.A., Kılıç, O. 2015. Tarım Ekonomisi (5. Baskı). Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Ziraat Fakültesi, Ders Kitabı No: 11, Samsun
- Çınar, S., Lordoğlu, K. 2011. Mevsimlik Tarım İşçileri: Marabada Ücretli Fındık İşçilerine, III. Sosyal Haklar Uluslararası Sempozyumu Bildiriler Kitabı, s: 419-448.
- Danış, D. 2016. Konfeksiyon sektöründe küresel bağlantılar: göçmen işçiler, sendikalar ve küresel çalışma örgütleri. Alternatif Politika, 8(3): 562-586.
- Dedeoğlu, S. 2016. Bereketli topraklar, zehir gibi yaşamlar. suriyeli göçmen mevsimlik gezici tarım işçileri adana ovası mevcut durum araştırma raporu https://www.academia.edu/45092675/Bereketli_Topraklar_Zehir_Gibi_Ya%C5%9Famlar (Erişim Tarihi: 25.09.2022)
- Dursun, G. 1998. Afganistan’ın etnik kimliği. avrasya dosyası, 4(3/4): 48-57.

- Dünya Bankası. 2020. The World Bank Afghanistan Data. <https://data.worldbank.org/country/AF> (Erişim Tarihi: 25.09.2022)
- Erdoğan, M. M., Ünver, C. 2015. Türk iş dünyasının Türkiye'deki Suriyeliler konusundaki görüş, beklenti ve önerileri. Türkiye İşveren Sendikaları Konfederasyonu s: 46-50
- Erol, E., Akyol, A. E., Salman, C., Pınar, E., Gümüştan, İ., Mısırlı, K. Y., Mutlu, P. 2017. Suriyeli sığınmacıların Türkiye'de emek piyasasına dahil olma süreçleri ve etkileri: İstanbul tekstil sektörü örneği. İstanbul: Birleşik Metal-İş Yayınları, 1-110.
- Eryurt, M. A., Koç, İ. 2017. Türkiye'de Afganistan uyruklu uluslararası koruma başvurusu ve statüsü sahipleri üzerine analiz: Türkiye'ye Geliş Sebepleri, Türkiye'de Kalışları, Gelecek Planları ve Amaçları, 17(1): 76-80.
- Güler, H. 2020. Afganlı göçmenlerin göç süreçleri ve işçilik deneyimleri: Uşak İli Örneği. Çalışma ve Toplum, 66(3).
- Hussein, S., Manthorpe, J., Stevens, M. 2011. Exploring the potential of refugees and asylum seekers for social care work in England: A qualitative study. Health & social care in the community, 19(5): 468-475.
- Lintner, C., Elsen, S. 2018. Getting out of the seclusion trap? Work as meaningful occupation for the subjective well-being of asylum seekers in South Tyrol, Italy. Journal of Occupational Science, 25(1): 76-86.
- Martin, M.A.B. 2011. Geopolitical analysis of Afghanistan. Prebie 3(2): 7.
- Örgütü, U. Ç. 2010. International Labour Migration A Rights-Based Approach International Labour Office, s: 13-14, 18-24.
- Özbekmezci, Ş., Sahil, S. 2004. Mevsimlik tarım işçilerinin sosyal, ekonomik ve barınma sorunlarının analizi. Gazi Üniversitesi Mühendislik Mimarlık Fakültesi Dergisi, 19(3).
- Pupal, K. 2016. Deryahayi Afganistan. Aryana Afghanistan Online, s: 1-27. (farsça)
- Sinem, B. 2016. Tarımsal Üretimde Göçmen İşçi İstihdamı Öğrenilen Dersler Raporu: 7-5 Mayıs, Ankara, ISBN: 978-975-98363-
- Toksöz, G., Erdoğan, S., Kaşka, S. 2012. Türkiye'ye Düzensiz Emek Göçü Ve Göçmenlerin İşgücü Piyasasındaki Durumları. Iom Türkiye.
- TÜİK. 2021a. Türkiye İstatistik Kurumu, İşgücü İstatistikleri, I. Çeyrek: <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=IsgucuIstatistikleri-I-Ceyrek:-Ocak---Mart,-2021-37545> (Erişim Tarihi: 20.08.2022).
- TÜİK. 2021b. Türkiye İstatistik Kurumu, İşgücü İstatistikleri, II. Çeyrek: <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=LabourForce-Statistics-Quarter-II:-April-June,-2021-37546> (Erişim Tarihi: 25.08.2022).
- TÜİK. 2021c. Türkiye İstatistik Kurumu, İşgücü İstatistikleri, II. Çeyrek: <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=LabourForce-Statistics-Quarter-II:-April-June,-2021-37546> (Erişim Tarihi: 25.08.2022).

TÜİK. 2021d. Türkiye İstatistik Kurumu, İşgücü İstatistikleri, II. Çeyrek: <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=LabourForce>

-Statistics-Quarter-II:-April-June,-2021-37546 (Erişim Tarihi: 25.08.2022).